עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ג:
לח ב מיי' פ"ג מהל' מעילה הלכה י:
לט ג מיי' פ"ד מהל' מעילה הלכה ז:
מ ד ה מיי' פ"ג שם הלכה י:

מיתיבי א וכולן א) שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר א] הא על גבי המזבח יחזיר בשלמא לר' יוחנן ניחא אלא לרב קשיא אמר לך רב שאני גחלת דאית ב] ביה משמשא איכא דאמר לה להך גיסא טעמא משום גחלת דאית ביה משמשא הא אפר דלית ביה משמשא אפילו לגבי מזבח אין מועלין בו בשלמא לרב ניחא אלא לרבי יוחנן קשיא אמר לך רבי יוחנן הוא הדין דאפילו אפר והיינו טעמא דקתני גחלת ג] קאתי לאשמועינן דאפילו גחלת דאית בה משמשא כי פקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר איתמר הנהנה מבשר קדשי קדשים לפני זריקת דמים ואמורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים רב אמר ב מה שנהנה יפלו לנדבה ולוי אמר יביא דבר שכולו למזבח ד] תניא כוותיה דלוי מעילה זו להיכן הולכת ב) הלמידין לפני חכמים אומרים יביא דבר שכולו למזבח מאי ניהו ג) קטרת ה] תניא כוותיה דרב הנהנה מדמי חטאת ומדמי אשם עד שלא קרבה חטאתו ג יוסיף ויביא חטאתו ועד שלא קרבה אשמו יוסיף ויביא אשמו ו] ד) קרב חטאתו ילכו לים המלח כבר קרב אשמו יפלו לנדבה ד הנהנה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים ואימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים מה שנהנה יפלו לנדבה ה כל קרבנות המזבח למזבח קרבנות קדשי בדק הבית לבדק הבית קרבנות צבור לנדבת צבור הא גופה קשיא ז] עד שלא קרבה חטאתו יוסיף ויביא חטאתו משקרבה חטאתו ילכו לים המלח וקתני כל קרבנות המזבח למזבח ול"ש דאיכפור בעלים ול"ש היכא דלא איכפור רישא ר' שמעון היא דאמר כל חטאת שכיפרו בעליה תמות

רישא

רש"י

וכולן שפקעו מעל גבי המזבח **לא** יחזיר. בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:) איתא והאי אעצמות וגידים מ) וטלפים טו] דקאמר איירי בהו ברישא דהך דהא אם פרשו לא יעלו פירוש פירשו העצמות והגידים מן הבשר שהיו מחוברין ועלה קאי הך סיפא וקאמר וכולן בין מחוברין בין פירשו שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר הא על גבי המזבח יחזיר בשלמא לר' יוחנן דאמר לעיל גבי מעילה דלאחר תרומת הדשן נמי אכתי לא נעשית מצותו הא ניחא דהכא אמרינן יחזיר אלא לרב קשיא אמאי יחזיר כיון דנעשית מצותו דסלקא דעתך דגחלת כמו אפר וא"ת ליפני דודאי לאחר תרומת הדשן הוי שפיר נעשית מצותו ולא אמרינן הכא יחזיר משום הוצאת הדשן אלא משום דצריך לתרום הדשן דהא הכא קודם חצות עסקינן שאז טז] שעת תרומת הדשן ותדע מדמפלגי בין קודם חצות בין לאחר חצות בסיפא גבי איברים והכא גבי גחלת לא מפליג וכן משמע בסוגיא דגמרא דהתם נ) גבי גחלת איירי אף קודם חצות ואומר הסר מקולי דודאי יז] הוזקק לפרש דיחזיר לאו משום תרומת הדשן דהרבה דשן יש לתרום מלבד זה דנהי דגבי מעילה איכא קפידא במה שלא נתרם הדשן כדמשמע לעיל היינו משום דלא נעשה יח] מצותה שעומד הדשן שעל גב התפוח לתרום אבל היכא דפקע גחלת לית לן למימר יחזיר לקיים תרומת הדשן בהך גחלת כיון דאפשר לקיומה בשאר הדשן אבל לרבי יוחנן דאמר יט] בהוצאת הדשן איכא קפידא ניחא שפיר דצריך להחזיר הגחלת משום דרחמנא אמר והוציא את (כל) הדשן: **שאני** גחלת דאית בה משמשא. כלומר דלא דמיא לאפר דהא יש בה משמשא הילכך יחזיר דשייכא בה הקטרה: **הנהנה** מבשר קדשי קדשים לפני זריקת דמים. שאז הם כ] קדשים לה' ואכתי לא הותרו לכהנים ומאימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים שאז הם כא] קדשי לה' שהוברר חלק גבוה רב אמר מה שנהנה יפלו לנדבה כב] לעולת קיץ למזבח והעורות הם לכהנים: **הלמידין** לפני חכמים. לאו היינו למידין לפני חכמים דסנהדרין (דף יז:) דמפרש התם היינו לוי שלא מצינו לוי שהוזכר מעולם בברייתא ועוד כי אין זו שיטה שיביא ראיה לדברי לוי מלוי עצמו ס): **לא** קרבה חטאתו. אין לפרש כדמשמע שנודע לו שמעל קודם שקרבה חטאת דאם כן בסמוך דקאמר כבר קרבה חטאתו ילכו לים המלח נצטרך לפרש כמו כן דקרבה חטאת כג] קודם שנודע לו ואי אפשר לומר כן דהא רבה קאמר בסמוך דאם נודע לו לאחר כפרה יפלו לנדבה אלא הכי פירושו הכא לא קרבה חטאת שבא לשלם קודם שקרבה חטאתו יוסיף ויביא חטאת כלומר יוסיף הדמים שהוא חייב מקרן וחומש על חטאתו שיש לו ליקרב ויביאנה שמנה אבל לא איירי כלל בברייתא מן האשם של מעילה: **יוסיף** ויביא אשמו. פירוש אשם שמנה כדפרישית גבי חטאת: **כבר** קרבה חטאתו. פירוש שנודע לו קודם קריבת חטאתו כדפירשנו לעיל אך לא בא לשלם המעילה עד שיקרב חטאתו ילכו לים המלח שהרי אם היה כד] חטאת היתה מתה כיון שנתכפר באחר הילכך עתה שהם מעות ילכו לים המלח: **כבר** קרב אשמו יפלו לנדבה. שאם היה אשם היה רועה דכל שבחטאת מתה באשם רועה (תמורה דף יח.): **כל** קרבן המזבח למזבח. ואפילו נתכפרו בעלים באחרים ובסמוך פריך מרישא לסיפא: **קרבנות** בדק הבית. כגון אם מעל בקדשי בדק הבית והביא קרן וחומש הם לבדק הבית ואפילו מתו הבעלים כה] שהביאו שאין שם בעלים עליו: **קרבנות** צבור לצבור. פירוש אף אם מתו אותו הדור כו] של עולת ע) [צבור] צבור קיימא כי דור הולך ודור בא (קהלת א):

רישא

תוספות

וכולן שפקעו מעל גבי המזבח ח] לא יחזיר. דקתני (א) במסכת זבחים בפ' המזבח ט] (דף פה:) ואלו אם עלו ירדו בשר קדשי קדשים וכו' הצמר שבראשי הכבשים ושער שבזקן התיישים ה) (שמחובר) והעצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברין יעלו שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה ו) פרשו לא יעלו וכולן שעלו לראש המזבח ושוב פקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר ואין בהן מעילה: **וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח.** ולא מיירי בגחלת דאימורים אלא בגחלת דעצים קאמר דאי הוי גחלת דאימורים הוי חייב להחזיר שהרי לא נעשית מצותן עד שנתרמה תרומת הדשן ומשמע נמי אפילו בגחלת שבתפוח מיירי דא"א שלא היו גחלים מעורבין באפר שצבור בתפוח ואם נפלה הגחלת מן התפוח לאש של מערכה ואח"כ פקעה הגחלת מן האש של מערכה לארץ לא יחזיר ואין בה מעילה: י] ז) **ומן הארץ על גבי המזבח הוא דלא יחזיר הא על גבי המזבח.** כגון שפקע מלד זה של מזבח לצד אחר שבמזבח: ח) **יחזיר.** ומדקא דייקי' דיחזיר משמע דמועלין בו אפילו לאחר תרומת הדשן והיינו כר' יוחנן וקשיא לרב: **אמר לך רב שאני גחלת דאית בה משמשא.** משום הכי חשיבא להחזירה ומועלין בה אפילו לאחר הרמת הדשן אבל דשן דלית ביה משמשא לית ביה מעילה: **איכא דמותיב להך גיסא טעמא דגחלת דאית ביה משמשא.** דכי פקעה יא] מעל גבי המזבח יחזיר הא אפר דלית ביה משמשא אפילו על גבי המזבח לאחר תרומת הדשן אין בו מעילה קשיא לר' יוחנן אמר לך רבי יוחנן ה"ה דאפילו אפר שפקע מעלט) גבי המזבח לאחר תרומת הדשן יחזיר דמועלין בו והיינו טעמא דקתני גחלת ולא דשן לאשמועינן דאפילו גחלת דחשיבא כי פקעה מעל גבי המזבח לארץ לא יחזיר: **רב אמר מה שנהנה.** כלומר קרן וחומש שחייב לשלם בשביל מה שנהנה יפלו לנדבה לקרבנות צבור וחייב נמי להביא אשם מעילות להתכפר בו בשביל שמעל: **ולוי אמר יביא מאותו קרן וחומש דבר שכולו קרב למזבח.** דהיינו קטרת: **מעילה זו.** קרן וחומש שחייב להביא בשביל שנהנה מן הקדשים להיכן הולכת: **הלמידין לפני חכמים.** דהיינו לוי (ב) יב] י) לרבי איהו קתני הא ברייתא משמיה דרבי יביא דבר שכולו קרב למזבח דהיינו קטרת ואעפ"כ מביא אשם מעילות: **הנהנה מדמי חטאת ומדמי אשם.** כגון שהפריש מעות לחטאתו או לאשמו יג] ונהנה מקצתן עד שלא לקח חטאת יוסיף ויביא כ) חטאתו. ה"ק אם נודע לו שנהנה מהן עד שלא קרב חטאתו שעדיין לא קנה החטאת מן הדמים שהפריש מוסיף האי קרן וחומש שחייב בשביל שמעל על הנהו מעות דפיישו שלא מעל בהן ויביא חטאתו מאלו ומאלו והוא הדין נמי לאשם: **אם כבר קרבה חטאתו.** עד שלא נודע לו שמעל ושוב נודע לו יוליך האי קרן וחומש לים המלח דאילו לא קרבה חטאתו עדיין היה מוסיף האי קרן וחומש על דמי ל) חטאתו ומביא בהן חטאת יד] מעילה אבל השתא דנודע לו לאחר שקרבה חטאתו הנך מעות דקרן וחומש שהיה צריך להוסיף על דמי חטאת כיון דקרבה חטאתו הוו להו כחטאת שכפרו בעליה דלמיתה אזלא והמעות ילכו לים המלח דהיינו במקום מיתה: **כבר קרב אשמו.** נמי יפלו המעות דקרן וחומש לנדבת צבור דקי"ל (תמורה דף יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה: **הנהנה מקדשי קדשים כו' יפלו לנדבה.** והיינו כוותיה דרב: **כל קרבנות המזבח.** כלומר אם נהנה מקרבנות המזבח יפלו הקרן והחומש לנדבה למזבח: ואם נהנה מקדשי בדק הבית ישלם קרן וחומש לבדק הבית: **לנדבת צבור.** לשופרות:

רישא

רבינו גרשום

מצותו. המנחות כו'. אבל מועל בקומץ עד שישרף כולו ויצא לבית הדשן כדין אמורי חטאת ואשם: אפר תפוח. היינו לאחר שהרים תרומת הדשן ושמו אצל המזבח למטה והנשאר בדשן שעל גבי המזבח היה צוברו ביחד ועושהו עגול כעין תפוח וגבוה כעין כובע ואח"כ היה פושט בגדיו ולובש בגדיו גרועים והיה מוציאו חוץ למחנה לבית הדשן וההוא קאמר הנהנה מאותו אפר תפוח: ר' יוחנן סבר. כיון דצריך הוצאת הדשן בגדי כהונה דההוא ולבש בגדים אחרים היינו בגדי כהונה אלא שפחותים מן הראשונים בקדושתיה קאי ומועלין בו אפילו לאחר תרומת הדשן: תנן מועלין בה עד שתצא לבית הדשן. משמע דאע"ג דנתרמה תרומת הדשן מועלין בה עד שתצא לבית הדשן (מועלין): קשיא לרב. אימא עד שתראה לבית הדשן מועלין בו כלומר עד שעת שתורם לתרומת הדשן מועלין בו. אבל מאחר שנתרם ששוב אותו הנשאר ראוי ועומד הוא להוצאת הדשן שוב אין בו מעילה והיינו כרב: וכולן שפקעו מעל גבי המזבח. לארץ לא יעלו במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש קתני ואלו אם עלו ירדו בשר קדשי קדשים כו' הצמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן התישים (שמחובר לאימו') והעצמות והגידים וקרנים וטלפים בזמן שהן מחוברין יעלו שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבח: פרשו לא יעלו. וכולן שהיו בראשו של מזבח ופקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר: וכן גחלת שפקעה. לאו בגחלת דאימורין קאמר אלא מגחלת דעצים קאמר דאי מאימורין ודאי הוא חייב להחזיר דהא לא נעשת מצותו עד שנתרמה תרומת הדשן: מעל גבי המזבח לארץ הוא דלא יחזיר. הא על גבי המזבח כגון שפקע מצד זה של מזבח לצד זה על גבי המזבח יחזיר ומדקא דייקינן יחזיר משמע נמי דאפילו פקע לאחר הרמת הדשן נמי על המזבח לצד המזבח יחזיר ומדצריך להחזיר ש"מ דמועלין בו לאחר הרמת הדשן והיינו כר' יוחנן וקשיא לרב: אמר לך רב שאני גחלת דאית בה משמשא. משום הכי חשיבא וצריכה חזרה ומועלין בה אפילו לאחר הרמת הדשן אבל דשן דאין ביה משמשא לא: איכא דמותיב להך גיסא. טעמא דגחלת דאית בה משמשא כי פקעה מעל המזבח הוא דלא יחזיר הא על המזבח יחזיר: הא אפר דלית ביה משמשא. אפילו על גבי המזבח לאחר הרמת הדשן אין מועלין בו: אמר לך ר' יוחנן הוא הדין דאפילו אפר. שפקע ע"ג המזבח לאחר הרמת הדשן יחזיר ומועלין בו והיינו טעמא דקתני גחלת ולא אפר דהיינו דשן לאשמועינן דאפילו גחלת דחשיבה כי פקע מעל גבי המזבח לארץ לא יחזיר: רב אמר מה שנהנה יפלו לנדבה. כלומר קרן וחומש שהוא חייב לשלם בשביל מה שנהנה יפלו לנדבה וחייב נמי להביא אשם מעילה ומתכפר בו בשביל שמעל ולוי אמר יביא מאותו קרן וחומש דבר שכולו קרב למזבח: ומאי ניהו קטרת. מעילה זו להיכן הולכת קרן וחומש שחייב להביא מי שנהנה מן הקדשים להיכן הולכת: הלמדים לפני חכמים. היינו לוי מר' איהו קתני הא ברייתא יביא דבר שכולו למזבח קטרת ואעפ"כ מביא אשם מעילה: הנהנה מדמי חטאת ומדמי אשם. כגון שהפריש מעות לחטאתו או לאשמו ונהנה ממקצתן עד שלא קרבה חטאתו יוסיף ויביא חטאתו הכי קאמר אם נודע לו שנהנה מהן עד שלא לקח חטאתו מוסיף האי קרן וחומש שחייב לשלם על הנהו מעות דפיישי דלא מעל בהן ויביא חטאתו מאלו ומאלו וה"ה נמי לאשם: כבר קרבה חטאתו. קודם שנודע לו שמעל ואח"כ נודע לו ילכו האי קרן וחומש לים המלח דכיון דאילו לא קרב חטאתו עדיין הוה מוסיף הא קרן וחומש על דמי חטאתו ומביא בהן חטאת יפה השתא שנודע לו לאחר שקרבה חטאתו והנך מעות דקרן וחומש דהוה צריך להוסיף על דמי חטאתו כיון דקרב חטאתו הוו כחטאת שכפרו בעלים וחטאת שנתכפר בעלים למיתה אזלא. והולכת מעות לים המלח היינו במקום מיתה. ואם כבר קרב אשמו נמי יפלו הקרן והחומש לנדבה. משום דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם תרעה עד שתסתאב ויפלו דמיו לנדבה: הנהנה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים כו': מה שנהנה. יפלו לנדבה היינו תניא כותיה דרב: כל קרבן מזבח למזבח. קרבנות בדק הבית

מסורת הש"ס

א) זבחים פו., ב) סנהדרין יז:, ג) [ע' תוס' מנחות נ. ד"ה יכול], ד) [צ"ל כבר קרב כו'], ה) צ"ק מ"ז, ו) [ויקרא א], ז) הד"א צ"ק, ח) הד"א צ"ק, ט) [על רש"ש], י) מרבי וע"ש. צ"ק, כ) חטאתו הס"ד ואח"כ ד"ה ה"ג אם נודע לו כו'. צ"ק, ל) חטאתו הנך דפיישי ומביא כו'. צ"ק, מ) נ"א וטלפים דקאיירי בהו ברישא דהך מתני' דתני אם כו' צ"ק, נ) דגבי גחלת צ"ק, ס) [וע' היטב תוס' מנחות פ: ד"ה אמר ליה], ע) צ"ק,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכולן שפקעו וכו' דקתני במתניתין במס' זבחים: (ב) ד"ה הלמידין וכו' דהיינו לוי מרבי דלוי קתני הא:

מוסף רש"י

וכולן. בין פסולין שעלו דתנן בהן לא ירדו, בין עצמות וגידים שהענן מחובר ואכלתן האש, **שפקעו מעל גבי המזבח. לארץ, לא יחזיר.** אין צריך להחזיר (זבחים פו.). **הלמידין לפני חכמים.** כל היכא דאיתמר למידין לפני חכמים היינו לוי שהיה למד **לפני רבי** (סנהדרין יז:).

שיטה מקובצת

א] יחזיר מעל גבי מזבח הוא דלא יחזיר הא: **ב]** דאית בה משמשא אות י' נמחק וכצ"ל לקמן: **ג]** גחלת הא קאתי: **ד]** למזבח תניא כותיה דרב ותניא כותיה דלוי תניא: **ה]** קטרת עי' תוס' מנחות (דף נ' ע"א) ד"ה יכול: **ו]** אשמו כבר קרב: **ז]** קשיא קתני עד: **ח]** המזבח לארץ לא: **ט]** המזבח מקדש ואלו: **י]** מעל גבי המזבח לארץ הוא דלא יחזור: **יא]** על גבי אות מ' נמחק: **יב]** לוי לפני רבי אות ל' נמחק: **יג]** נהנה ממקצתן עד אות ו' נמחק: **יד]** חטאת שמנה אבל כו' כנ"ל על תיבת מעילה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: **טו]** וטלפים דקא איירי בהו ברישא דהך והא דקאמר אם פרשו: **טז]** שאז היתה שעת: **יז]** דודאי לא הוזקק להחזיר לגחלים תיבות לפרש דיחזיר לאו ל"ש: **יח]** נעשה מצותו שעדיין עומד הדשן שעל גב התפוח כדי לתרום: **יט]** דאמר דהוצאת הדשן אות ב' נמחק: **כ]** קדשי ה' אות ל' נמחק: **כא]** קדשי ה' אות ל' נמחק: **כב]** לנדבה לעולה והקרן למזבח אות ת' ותיבת קיץ נמחק: **כג]** לשלם הקרן והחומש מן המעילה שמעל קודם: **כד]** היה המעות חטאת: **כה]** שהביאום שאז אין שם אות ש' נמחק: **כו]** הדור ובעולת צבור קיימין אות א' נמחק: